

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет правничих наук
Києво-Могилянська школа врядування
імені Андрія Мелешевича

Група 1, 2022/2023 навч. рік
К.О. Ансімов

Аналітична записка

Як забезпечити утворення безбар'єрного та інклюзивного міського середовище міста Києва.

Анотація

Замовник: Департамент соціальної політики Київської міської державної адміністрації.

Мета вирішення проблеми: (не повинна співпадати за змістом із формулюванням проблеми; має бути «зовнішньою» щодо проблеми; має бути одна, тобто не містити у формулюванні сполучних прислівників; має «підтримувати» суспільні цінності)

Рекомендований варіант політики: (вибирають за рекомендаціями, наведеними нижче)

Відхилені варіанти політики: (вибирають за рекомендаціями, наведеними нижче)

Ця Аналітична записка – результат нашої власної роботи. Її було написано без свідомого відтворення (частково або повністю) оприлюднених результатів інтелектуальної праці, створених іншими особами, без належного посилання на них. Ми даємо згоду на перевірку цієї Аналітичної записки на академічний плагіат та її безоплатне використання в повному обсязі або частково в навчальних цілях.

К.О.Ансімов

1. Формулювання проблеми політики придатної до аналізу

1.1 Формулювання проблеми для аналізу: як забезпечити утворення безбар'єрного та інклюзивного міського середовища міста Києва.

1.2 Замовником аналізу та напрацювання шляхів вирішення даної проблеми є Департамент соціальної політики Київської міської державної адміністрації.

1.3 Симптоми проблеми

Проблема охоплює всю територію міста Києва і особливо так звані «спальні райони», в яких давно не проводились ремонтні роботи та околиці міста. Дана проблема торкається чітко визначених верств населення різного віку та статті: батьків з малими дітьми (в тому числі з калясками), літніх людей, людей з інвалідністю (особливо тих, що не можуть пересуватись без додаткових допоміжних засобів) (соціальне середовище), глибоко пов'язана з підходом до планування та реалізації проєктів (фізичне середовище), а також до виділення та розподілу коштів з державного та міського бюджетів (економічне середовище).

1.4 Аналіз середовища/масштабу проблеми:

1) Фізичне середовище - є основою проблеми, пов'язане з потребою забезпечення рівних прав всіх громадян.

2) Політичне середовище – має вкрай високий вплив, адже соціальна політика є частиною будь-якої влади. Останнім часом більш позитивно впливає на вирішення проблеми, однак точково та безсистемно, що є вкрай малоефективно.

3) Економічне середовище – має помірний вплив, адже Київ, як столиця має достатньо коштів для реалізації будь яких проєктів для громадян.

4) Соціальне середовище – має малий вплив. Суспільство в цілому мало уваги приділяє даній проблемі.

1.5 Новизна: дана проблема є постійною та системною.

1.6 Законодавча та інституційна база реалізації чинної політики

1) Інституції, що є визначними у сфері, де існує проблема:

КМДА – розпоряджається бюджетом міста, ухвалює план розвитку міського середовища. Зокрема політика у даній сфері реалізується через профільні департаменти: архітектури, а також меншою мірою благоустрою та інфраструктури.

Районні адміністрації – забезпечують виконання рішень КМДА на рівні району. На ці органи покладена задача за забезпеченням виконання вимог до благоустрою територій, моніторинг та своєчасне інформування про проблеми та здійснення робіт.

2) Законодавча база:

Конституція України, Закон України «Про благоустрій населених пунктів», Земельний Кодекс України, Житловий Кодекс Української РСР, Закон України Про регулювання містобудівної діяльності, Закон України Про архітектурну діяльність, Закон України Про благоустрій населених пунктів, Державні будівельні норми, Рішення від 27 листопада 2003 року N 220/1094 Про затвердження Порядку утримання, ремонту, реконструкції, реставрації фасадів будинків та споруд на території міста Києва, Рішення від 13.11.2013 року N 519/10007 "Про основні засади містобудівної політики у місті Києві" та інші нормативно-правові акти. Державна цільова програма «Національний план дій щодо реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2020 року» (затверджена Постановою КМ України від 01.08.2012 No 706). Комунікаційна стратегія з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.

1.7 Чинники середовища, що формують контекст проблеми.

Затяжні економічна, політична кризи, а також значний кадровий голод у сфері управління через безперспективність сприяли таким факторам, як:

- корупція – знижує фінансові надходження у вже існуючі проекти, робить їх малоефективними та неякісними, а також знижує шанси нових проектів отримати фінансування у достатніх об'ємах;

- «непотизм» – просування певних проєктів по особистим домовленостям.
- кадровий голод у науковій та управлінських сферах призвели до відсутності теоретичних напрацювань у сфері, а «старіння» кадрів та слабкі кар’єрні перспективи поза корупційними схемами призвели до відсутності свіжих ініціатив.
- застаріле законодавства, значне відставання від стандартів більш розвинених країн світу в даному плані.

Також значною проблемою є низька ефективність роботи комунальних служб, через що швидко руйнується і без того застарілий житловий фонд, що знижує його привабливість ще більше. Це сприяє відтоку перспективного населення та значну маргіналізацію тих, хто лишився.

1.8 Корисний досвід:

Прикладом успішної реалізації вирішення зазначеної проблеми можна спостерігати у Європейському союзі, де велика кількість найбільш розвинених країн мають розроблені концепти універсального дизайну безбар’єрності та національні плани по їх реалізації у різних сферах (інфраструктура, освіта тощо). Зокрема:

1) Одна з найбільш економічно та соціально достатніх держав, **Норвегія**, має окремий План дій щодо універсального дизайну та технологій. Також урядом реалізується політика та заходи в суміжних сферах в межах національних стратегій, серед яких зокрема і Національний транспортний план. [4, ст.15]

1) **Велика Британія** також має схожу концепцію. Зокрема, у цій країні діє загальнонаціональна стратегія інклюзивного транспорту в синергії з загальною Промисловою стратегією. Цим документом передбачена реалізація всієї транспортної інфраструктури в рамках норм інклюзивності та безбар’єрності. Разом з цим, дуже вагому складову у підході Великої Британії до цієї проблеми відіграють муніципальні стратегії по організації

безбар'єрного міського простору та загальної інклюзивності, які включають у себе всі аспекти та передбачають універсальний фізичний і цифровий дизайн.

Загалом, такий підхід належним чином забезпечує права та свободи громадян з обмеженими можливостями у пересуванні, робить міста економічно та туристично привабливими. [4, ст.16]

2. Підстави для державного втручання

У сфері міської інфраструктури відсутній ринок, який міг би самостійно вирішити таку проблему, адже ця сфера відноситься до чистих суспільних благ. Дана проблема не може бути вирішена жодною стороною, крім держави, як гаранта реалізації прав та свобод всіх її громадян. Це є моральним чинником. Зокрема, особливої уваги потребують захист у реалізації прав тих громадян з фізично обмеженими можливостями, що є соціальним чинником.

Саме держава має подбати про стратегію сталого розвитку відповідно до тенденцій все більшої і більшої урбанізації населення по всьому світу. Ініціаторами та виконавцями відповідних дій у державному стратегічному плануванні та реалізації є виключно політики. Це є політичним чинником. [5, ст.3]

3. Консультації

3.1 Організовані зацікавлені групи:

- ВГО «Національна асамблея людей з інвалідністю України» - зацікавлені у вирішенні проблеми, адже підтримка рівних прав для людей з інвалідністю є основою функціональних завдань даного громадського об'єднання.

Прошарок людей з інвалідністю є одним з центральних у даній проблемі, однак вона також охоплює такі маломобільні групи як населення похилого віку та громадян з дітьми до 6 років. Громадські об'єднання та партії зазвичай не ставлять за мету покращення громадського середовища для більш доступного пересування для даного населення, однак вони також були б

зацікавлені у підтримці даних ініціатив. Їх вага буде валідною тільки у поєднанні, тому виділяти їх всіх окремо не є доцільним.

3.2 Зацікавлені органи влади:

- Перш за все зацікавленими у вирішенні проблеми є міські органи влади – КМДА з відповідними департаментами та інші, однак цілком реальні проблеми через надостатнє фінансування та корупційну складову.

3.3 Ставлення громадськості:

Позитивне, проте пасивне. Люди з обмеженими можливостями в сьогоdnішніх реаліях в першу чергу піклуються про власне виживання, а ті хто мають фізичну та фінансову змогу – змінюють місце проживання. Однак у випадку впровадження відповідних змін – всі поставляться вкрай позитивно.

4. Опис обмежень

Відсутність розуміння більшості громадян про необхідність системного та якіснішого вирішення такої проблеми, попри те що велика кількість населення зтикається з негативними наслідками існування проблеми щодня.

Відсутність загального розуміння нагальності проблеми присутнє і в органах влади, хоч окремі, точкові кроки здійснюються весь час, який Україна є незалежною державою.

5. Моделювання проблеми

5.1 Мета вирішення проблеми: Забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізувати свої права шляхом створення у м. Києві безбар'єрного, інклюзивного простору.

Цей проєкт є вкрай важливий також у довгостроковій перспективі. Згідно до останніх досліджень в найближчу декаду урбанізація буде тільки

набирати обертів, що не можливо лишити без уваги. Підвалини для нормального розвитку міст треба закладати вже зараз.

5.2 Очікувані результати:

- Стимуляція економіки (через включення більшої кількості людей у економічне життя на макрорівні та підвищення привабливості для ведення бізнесу ззовні та з середини).
- Підвищення рівня задоволеності громадян, що буде впливати на зниження рівня міграції зі столиці.
- Підвищення привабливості столиці України, що буде стимулювати туризм та переміщення (зовнішні та внутрішні).

5.3 Перелік показників результативності

- Відсоток оновленого міського простору та інфраструктури;
- Відсоток загального задоволення рівнем інклюзивності міського простору та інфраструктури;
- Відсоток залученості ЦА до соціально-економічної діяльності міста.

5.4 Перелік цільових індикаторів

- 50% міського простору та транспортної інфраструктури оновлено відповідно до норм інклюзивності;
- Не менш ніж 80% задоволених респондентів у опитуванні;
- Не менш ніж 20% ЦА залучено до економічної діяльності

6. Формулювання варіантів політики

6.1 Варіант 1. Збереження чинної політики:

Основні заходи політики по реалізації варіанту:

- Організаційна та фінансова підтримка на попередньому рівні.
- Проводити планові ремонтні роботи та розгляд проєктів в штатному режимі.

Потенційні недоліки даного варіанту політики:

- За збереження статусу кво у міському плануванні і у подальшому буде відбуватись маргіналізація людей з інвалідністю, які без можливості нормально пересуватись та користуватись іншими благами міста, будуть повністю виключені з життя міста, що більше обтяжує економіку та закриває потенційно перспективним особистостям працювати на благо суспільства через особливості свого тіла.
- Продовжиться загальна криміналізація та маргіналізація районів, у яких відсутні базові зручності для пересування маломобільного населення – ті хто матимуть змогу будуть шукати більш підходящий простір для життя, можливо навіть за кордоном.
- Зниження привабливості для інвестицій та туризму.
- Відсутність належної міської інфраструктури та умов проживання зробить народження дитини (що знижує мобільність на довгі роки вперед), або буде причиною переїхати у більш привабливе місце.
- Міська влада втратить

Потенційні переваги даного варіанту політики:

- Є найбільш легким для виконання адже не потребує змін
- Кошти можна спрямувати у більш нагальні напрямки (соціальний захист, підтримку транспорту та інших інфраструктурних об'єктів)

6.2 Варіант 2. Комплексні реформи

Основні заходи політики по реалізації варіанту:

- Доопрацювання існуючого законодавства у сфері містобудування та планування, розробка нового плану розвитку міста та ремонтних робіт з урахування описаних проблем. Зокрема передбачається розробка муніципальних інфраструктурних та транспортних стратегій по забезпеченню безбар'єрності, збірки типових універсальних рішень по фізичному та цифровому дизайну;

- Утворити Інститут універсального інклюзивного дизайну. На його платформі можливо реалізувати залучення місцевих та міжнародних експертів задля розробки ефективного міського простору;
- Утворити комунікаційний центр КМДА, основна задача якого буде пропаганда та налагодження зв'язків між різними сферами суспільного життя для більш ефективної інтеграції відповідних змін завдяки належному інформуванню;
- Утворити спеціальну наглядову раду з питань інклзивності та безбар'єрності, яка буде здійснювати моніторинг на процесі розробки та реалізації проєктів у цій сфері. Її рішення мають бути обов'язковими.

Потенційні недоліки даного варіанту політики:

- Зменшення фінансування інших важливих об'єктів інфраструктури

Потенційні переваги даного варіанту політики:

- Маломобільне населення отримає можливість для нормальної реалізації власних прав, що позитивно вплине на розвиток економіки та інших суспільних сфер міста.
- Перетворення районів міста на «гетто» сповільниться (зменшення відсотку виїзду перспективних громадян з даних районів).
- Підвищення позитивного іміджу міської влади;
- Підвищення позитивного іміджу столиці як «обличчя» країни.
- При успішності такого проєкту, відповідні практики можливо перевести на загальнонаціональний рівень із залученням досвіду та потужностей столичних інституцій.

7. Порівняння варіантів політики

Задля порівняння складемо таблицю по 5 критеріях:

Критерії	Варіант 1	Варіант 2
Результативність	Даний варіант політики підтримує стагнацію у розвитку міського середовища	Здійснення даної політики однозначно призведе до поліпшення описаної ситуації
Ефективність	Ефективність для міста з точки зору розподілу наявних ресурсів є більш ефективним	При реалізації даної політики можуть дещо постраждати інші важливі інфраструктурні сфери міста
Справедливість	Відсутність якісних змін у інклюзивності міста на пряму впливає на можливість певних груп громадян реалізувати права, що надані їм конституцією	Реалізація даної політики є вигідним як для центральних груп, так і для всіх інших учасників життя міста
Політична здійсненність	Висока здійсненність, адже не передбачає значних змін	Потенційно висока здійсненність, адже повоєнна відбудова може стати рушієм для імплементації нових практик.
Адміністративна здійсненність	Висока здійсненність, адже не передбачає значних змін	Реалістична здійсненність навіть за наявного адміністративного апарату, щоправда навіть найменші реорганізації задля виконання поставлених задач будуть помірно негативно впливати на здійснення інших завдань відповідних відомств

8. Рекомендації й реалізація

8.1 Рекомендований варіант політики: за результатами аналізу рекомендується обрати варіант 2, адже попри недоліки у вигляді зменшення фінансування інших напрямків, переваги від імплементації даної політики значно більші та вагоміші.

8.2 Реалізація політики

Задля реалізації даної політики необхідно:

- Доопрацювати існуючого законодавства у сфері містобудування та планування, розробка нового плану розвитку міста та ремонтних робіт з урахування описаних проблем. Зокрема передбачається розробка муніципальних інфраструктурних та транспортних стратегій по забезпеченню безбар'єрності, збірки типових універсальних рішень по фізичному та цифровому дизайну;
- Утворити Інститут універсального інклюзивного дизайну. На його платформі можливо реалізувати залучення місцевих та міжнародних експертів задля розробки ефективного міського простору;
- Утворити комунікаційний центр КМДА, основна задача якого буде пропаганда та налагодження зв'язків між різними сферами суспільного життя для більш ефективної інтеграції відповідних змін завдяки належному інформуванню.
- Утворити спеціальну наглядову раду з питань інклзивності та безбар'єрності, яка буде здійснювати моніторинг на процесі розробки та реалізації проєктів у цій сфері. Її рішення мають бути обов'язковими.

8.3. Створення підтримки рекомендованому варіанту

На етапі реалізації політики заплановано зосередитись на таких булетпоінтах:

- Проінформувати нецільові групи про нагальність проблеми (це важливо, адже проблема виникає саме через різницю між цільовою та нецільовими групами);
- Залучитись підтримкою якомога ширшого кола представників цільової групи маломобільного населення (важливо зробити акцент також на представниках цієї групи, які є більш соціально активними).
- Надіслати конкретний меседж міжнародній спільноті про Київ, як сучасну столицю Євроспільноти.

Разом з цим, про аспект економічної стимуляції варто не згадувати взагалі крім моментів комунікації з експертним середовищем, позаяк це зводить нанівець весь морально-ціннісний аспект реформи, перетворюючи його на засіб заробляння коштів.

8.3.2. Ключові повідомлення

- Безбар'єрність стосується кожного, прямо чи опосередковано;
- Люди з обмеженими можливостями у пересуванні це не тільки люди з інвалідністю. Проблема набагато ширша;
- Київ – сучасна європейська столиця, яка активно працює над досягненням найвищих сучасних стандартів ЄС.

8.3.3. Групи інтересів, на які вплине реалізація політики

Прямий вплив та основна цільова група – маломобільне населення. Тут пропонується розуміти цю категорію вкрай широко та включати до неї крім людей з інвалідністю також: осіб похилого віку, осіб з дітьми до 6 років, осіб з певними особливостями будови тіла (вага, зріст тощо) та подекуди осіб з власним малим транспортом (самокати, велосипеди тощо). Такими особами, та на афілійованих з ними, ця політика спрямована та має отримати найвищу підтримку.

Однак, зокрема, варто розуміти, що наразі особи з інвалідністю та літні люди можуть не мати доступу до сучасних засобі отримання інформації

Однак, вагомою лишається і частка нецільових груп. Їх ставлення може відрізнитись, адже вони можуть не стикатись з проблемою так активно. Такі групи варто залучати іншими способами, зокрема звертати увагу на естетичний та політичний аспекти (“ця вулиця гарно виглядає”, “ця вулиця зручна” “це місто як у Європі”).

8.3.4. Методи та способи інформування

Для інформування населення перед початком реалізації політики необхідно залучити всі стандартні медіуми для інформування: ЗМІ, телерадіокомунікації, листівки. Також можна використати зовнішню рекламу та інформаційні банери.

Крім цього вагомою частиною інформування можуть стати культурні заходи: виставки, форуми, саміти.

Урбаністика наразі є доволі популярною сферою дослідження молоді, тому можна та треба активно залучати студентство.

8.3.5. Фінансове забезпечення

Фінанси на проведення інформації кампанії залучатимуться з державного бюджету на інформування суспільства. Також можна активно заохочувати заходи громадянського суспільства та іноземних організацій.

8.3.4. Рекомендації щодо подальших дій

Після проведення початкового інформування населення вищезазначеними способами та засобами, на перших етапах реалізації політики буде утворено комунікаційний центр, який надалі буде займатись комунікацією безпосередньо з суспільством у форматі «влада-суспільство» та «суспільство-суспільство».

8.4. Оцінювання реалізації

Задля оцінювання реалізації необхідно задати базове значення. Для цього пропонується провести соціологічне дослідження за наступними показниками:

- Відсоток громадян ЦА, задоволених рівнем інклюзивності міста;
- Співвідношення громадян ЦА та не ЦА, залучених до соціально-економічної діяльності (робота та інші взаємодії);
- Відсоток оновлення міського простору та інфраструктури до реалізації політики, на 3-5 рік.

Організацію та проведення опитування можна забезпечити за допомогою місцевої влади та КМІС (або аналогічного інституту). Після отримання результатів аналогічне дослідження необхідно провести через певний відрізок часу, 3-5 років для фіксації ефекту. Такий проміжок часу.

Після цього періоду також можна розширити більш детальним дослідженням залученості ЦА до різних сфер соціальної активності. Це дозволить отримати максимально наближене до реальності розуміння стану проблеми.

Крім цього, результати дослідження можна використовувати у маркетингових цілях до та після реалізації політики.

Перелік використаних джерел

1) Про благоустрій населених пунктів

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>

2) Чому нам потрібне місто, доступне для всіх

<https://hmarochos.kiev.ua/2017/12/11/chomu-nam-potribne-misto-dostupne-dlya-vsih/>

3) Інклюзивна політика

<https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/inklyuzivna-politika>

- 4) СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ. Аналітична доповідь

<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-01/dopovid.pdf>

- 5) Inclusive Cities. Inclusive practices for newcomers at city level and examples of innovation from overseas

<https://www.compas.ox.ac.uk/wp-content/uploads/Inclusive-Cities-Background-Paper-Oct-2017-FINAL.pdf>